

ПОСЛОВНИЦА ЗА КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКЕ ПРИРЕДБЕ
МИНИСТАРСТВА ЗА НАУКУ И КУЛТУРУ НР СРБИЈЕ

Ноларчев народни универзитет

Београд, 23 фебруара 1951

Почетак у 20 часова

КОНЦЕРТ
СИМФОНИСКОГ ОРКЕСТРА НР СРБИЈЕ

Диригент
КРЕШИМИР БАРАНОВИЋ

Солиста
КАРЛО РУПЕЛ
(Виолина)
ЉУБЉАНА

ПРОГРАМ

П. М. ЧАЈКОВСКИ: ШЕСТА СИМФОНИЈА

Патетична ор. 74 h-moll

Adagio – Allegro non troppo

Allegro con grazia

Allegro molto vivace

Finale – Adagio lamentoso

О Д М О Р

Е. ЛАЛО:

ШПАНСКА СИМФОНИЈА

ЗА ВИОЛИНУ И ОРЧЕСТАР

Allegro non troppo

Andante

Rondo

А. ДВОРЖАН:

ЧЕТИРИ СЛАВЕНСКЕ ИГРЕ

a) Presto – C-dur

b) Allegretto grazioso – e-moll

c) Grazioso e lento ma non
troppo – As-dur

d) Allegro vivace – C-dur

Едуард Лало: Шпанска симфонија за виолину и оркестар, ор. 21.

Француски композитор Едуард Лало (1823—1892), пореклом из једне шпанске породице, познати виолиниста, виолиста и челиста, дао је у своме виолиском концерту под именом *Шпанска симфонија* једно од најпопуларнијих и најчешће извођених дела виолинске литературе.

Шпанска симфонија сједињује у себи скоро све оне карактеристике које се траже од једног виртуозног инструменталног концерта: ефектно постављен виолински став, сјајно инструментираан оркестар, бујна ритмика, распевана мелодика, интересантна хармонија, заокругљена форма.

Први став (Allegro non troppo, alla breve), својим поноситим, ритерским ритмом, мотивском гинкешћу и патетичним интервалима носи изразито шпанске карактеристике, којима контрастира искрено проосећана и распевана B-dur тема, развијана над хармонијама, које држе дувачки инструменти и тихим пицикатима басова. Тематски рад нарочито наглашава симфониске мисли и не губи се у празном сјају виртуозитета.

Мелодиску основу *другог става* (Andante, у трочетвртинском такту) чини сетна песма, експонирана од дубоких и звучних инструмената оркестра, над којом соло виолина слободно развија импровизаторски украшен речитатив. Овде је врло лепо искоришћен елегични звучни карактер обеју дубоких жица виолине, нарочито при поновној појави d-moll кантилене, која у даљем развоју води овај став ка дурском свршетку.

Завршни став, рондо (Allegro, у шестосминском такту) развија бриљантни виртуозитет соло-виолине. Све је у њему каприс, несташлук, враголанство, лака, скоро разуздана игра звукова. Једну ноту хумора даје овом ставу скерцозни остинато мотив оркестра, над којим соло инструмент доноси лаки, лепршави и грациозни филигран разних фигурација у најразличнијим потезима гудала и најтежим грифовима (стакато, летеће гудало, брзе октаве). Споредну тему претставља једна весела, вероватно права шпанска национална играчка мелодија. Став се изненадно завршава на врхунцу једне велике градације, у тренутку пуног играчког заноса.

људи прошле епохе, како су се радовали, мислили и страдали, која нешто казују сваком покољењу културних људи. Дубоко национално, руско дело, шеста симфонија значи, у исти мах, изванредну појаву светске уметничке културе. Завршена у августу 1893 године, она претставља резултат целокупне његове тридесетогодишње композиторске делатности, врхунац његовог симфониског стваралаштва.

Шеста симфонија Чајковског то је дубоко узбудљива повест о животу човека.

Први сџав (Adagio — Allegro поп троро, сонатни облик) изванредно сложен и широко рађен, почиње лагано, болним уводом, али се брзо развија у слику тешке борбе, коју смењује друга, сасвим супротна по карактеру и штимунгу: гудачи певају дивну мелодију, која изражава потпуну срећу и пуно задовољство животом. Удар страшне силе реско нарушава тишину. Развија се тешка и безпоштедна борба са неумољивом силом: чују се злокобно-ликујући узвици, крици очајања, тихе молбе за милост и поштеду. Потресну слику душевне буре смењује поново прекрасна, светла и страсна мелодија среће.

У другом ставу (Allegro соп гразиа, облик троделне песме) преовлађује ведро и светло расположење. Грациозном валцеру у петчетвртинском такту контрастира тужна и сетна мелодија у средњој епизоди.

Трећи сџав (Allegro molto vivace, четвороделна форма, комбинација скерца и марша) сав је покрет и полет, широко развијен на основу двеју мелодија, тарантеле и марша. које достижу необичну снагу. На фону плаховитог вихора звукова рађа се кратки мотив, искра из које ће се разгорети жарки и заслепљујуи пламен. Постепено чврсти ритам марша покорава нео оркестар. Победа! Као да се цео свет испунио ликујућом радошћу.

Финале (Adagio lamentoso, облик троделне песме), сасвим супротно уобичајним симфониским финалима, има карактер реквијема, опроштаја са животом. Јецаји дубоко потресају душу, али за њима следују звуци утехе и смирења. Иако је садржај шесте симфоније трагичан, она је прожета вером у живот и љубављу за живот.

Петар И. Чајковски: Шеста симфонија — патетична, ор. 74, h-moll.

Велики руски симфоничар, Петар Илић Чајковски (1840—1893) био је први руски композитор кога је Европа примила, разумела и славила. Западна музичка критика и руска буржоаска музичка наука видели су у Чајковском само западњаштво, декаденство, меланхолију, песимизам, потиштеност и резигнацију. Данас су став према Чајковском и тумачење његовог огромног стваралачког дела из основа промењени. Студирајући доба у коме је живео, његов животни пут, богату преписку, нарочито са госпођом Мек, однос према друштвеној класи из које је поникао, схватање света и живота, анализирајући партитуре његових великих симфониских, оперских, камерних и вокалних дела, која претстављају музичку исповест његове душе, дошло се до закључка да су основне и најомиљеније теме музике Чајковског не песимизам, већ тежња да се он оповргне, не триумф судбине, већ тешка борба са њом, не безизлазно царство мрачних сила, већ тражење светлих и озарених светова сна, маште, весеља и љубави, не убоги страх пред смрћу, већ неутољива жеђ за животом. Ако се томе дода његова распевана, привлачна и опојна мелодика, дубоко народна, у основи руска и украјинска, ретко осећање архитектонике монументалних музичких облика, изванредно постављане симфониске концепције, које доводе до врхунца патоса, драматика његове музике, виртуозна композициона техника и стално стремљење ка правом уметничком реализму, онда очаравајућа снага музике Чајковског и њена необична популарност постају разумљиви.

Шеста симфонија Чајковског припада оним малобројним уметничким делима, која одржавају читаву једну историску епоху, која живе вековима, чувајући за потомство дубоко истинити спомен о томе како су живели и чему су стремили

Антоњин Дворжак: Четири славенске игре.

Славенске игре претстављају најпопуларније дело великог чешког композитора Антоњина Дворжака (1841—1904), чије се име заједно са именом Бедржиха Сметане помиње на почецима чешке националне музике. Компоноване 1878 год. (прва серија) и 1886 год. (друга серија), првенствено за клавир у четири руке, а затим инструментиране за симфониски оркестар, *Славенске игре* показују пуни расцвет националног генија Дворжака, који постиже велику уметничку вредност словенског народно играчког стваралаштва. Инспирисан западно словенском играчком музиком. Дворжак је обрађује оригинално, и по структури мелодиске линије и по принципима развоја музичке форме, чувајући њене ритмичке особености и користећи богате звучне могућности симфониског оркестра.

Четири игре, које се изводе на вечерашњем програму, чине малу свиту, чији ставови контрастирају ритмички, мелодиски и тонално, при чему треба напоменути да последња игра има далеки призив српског кола.

Следећи концерт

Симфониског оркестра НР Србије

2 марта 1951 год.

Диригент: Крешимир Барановић

Солиста: Мелита Лорковић - клавир

На програму:

ШКЕРЈАНЦ, БЕТОВЕН, БРУКНЕР